

DE OPTIMALE BLEND VOOR FLEXIBEL ONDERWIJS BIJ HOGESCHOOL UTRECHT

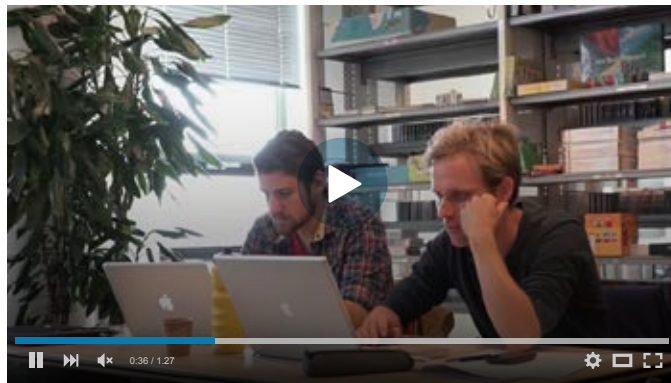
ONDERWIJS OP MAAT IN DE PRAKTIJK

SURF NET

DE OPTIMALE BLEND VOOR FLEXIBEL ONDERWIJS BIJ HOGESCHOOL UTRECHT

De onderwijsvisie van de Hogeschool Utrecht stelt de leven lang lerende centraal. Blended onderwijs draagt eraan bij dat de startende en ervaren beroepsprofessional zijn competenties kan verbeteren in zijn eigen tijd, op zijn eigen manier. Maar de student die liever 'gewoon' in de klas zit, heeft ook die keuzevrijheid.

Wat deed een porder? Niemand die het nog weet. Toch is het helemaal niet zo lang geleden dat een porder de deuren langs ging om mensen te wekken die vroeg op moesten. Programmadirecteur Onderwijsinnovatie Pieter Cornelissen van de Hogeschool Utrecht (HU) haalt het voorbeeld graag aan om aan te geven hoe snel de beroepspraktijk verandert. Een hogeschool leidt op voor beroepen waarvan de taken voortdurend aan verandering onderhevig zijn, of zelfs nog helemaal niet bestaan. Tel daarbij op dat mensen tegenwoordig een leven lang blijven leren en het is duidelijk waarom de HU zo'n vijf jaar geleden besloot om het onderwijs te herontwerpen.

[< bekijk de video](#)

Roadshow onderwijsinnovatie & ICT SURFnet, peer visit Hogeschool Utrecht 26 mei 2016: een compilatie (6 Min)

Van onderwijsvisie naar ontwerpdimensies

Ontwerpdimensies

In het nieuwe onderwijs van de HU staat de leven lang lerende centraal: de startende of ervaren beroepsprofessional die op zijn eigen manier, in zijn eigen tempo, zijn eigen onderwijs vormgeeft. Dat kan een eerstejaars student zijn, vers van de middelbare school, maar ook een instromer met 'bagage' in de vorm van eerdere studies, een ondernemer of een werknemer die zich wil bijspijkeren. Het onderwijs is gebaseerd op praktijkgericht onderzoek en krijgt vorm in co-creatie met de beroepspraktijk in de regio. Gepersonaliseerd leren vormt het raamwerk voor talentontwikkeling. Kennisverwerving en vaardigheidsontwikkeling vindt plaats vanuit een beroepscontext, gericht op het individu dat zichzelf wil ontwikkelen via blended learning.

"Het blijft lastig om te denken in termen van een opleiding van 17 tot 67," zegt Pieter Cornelissen. "Het betekent onder andere dat je goed nadenkt welke vakken in de bachelor passen en welke erna." Hij noemt het een gouden greep om de onderwijsvisie op te delen in 14 ontwerpdimensies. Onder de ontwerpdimensies vallen bijvoorbeeld

de eigen regie van de student over het leerproces, leerwegaafhankelijk toetsen en een didactiek van ervarend leren. Cornelissen: “Het is de kunst om te navigeren tussen breed en detailmatig. De ontwerpdimensies helpen om na te denken over de vormgeving van het onderwijs.”

De tijd dat een opleiding om de vijf jaar het curriculum aanpaste, is voorbij, aldus Cornelissen. De curricula van de HU moeten wendbaar en responsief zijn, om te kunnen meebewegen met de beroepspraktijk en de veranderende eisen vanuit de samenleving. *One size fits all* werkt niet meer - eenderde van de voltijdstudenten heeft er al een (deel van een) andere studie opzitten. Gepersonaliseerd én samenwerkend leren is de sleutel om adequaat te kunnen reageren op zo veel verschillende, zo snel veranderende wensen. Cornelissen: “Ons onderwijs verandert. Ontwikkelingen in de ICT maken deze veranderingen mogelijk. Maar onderwijsinnovatie is alleen mogelijk als er zowel richting als ruimte wordt gegeven.”

< bekijk de video

Pieter Cornelissen, programmadirecteur onderwijsinnovatie Hogeschool Utrecht, over onderwijsinnovatie bij Hogeschool Utrecht. (2 min)

Blended leren motor voor verandering

Met de onderwijsvisie als uitgangspunt komen vrijwel alle opleidingen volgens Cornelissen tot de conclusie dat ze hun opleiding geheel moeten herontwerpen. Blended learning is een belangrijke motor voor verandering. Opleidingen zoeken naar de optimale blend van face-to-face onderwijs, leren op de werkplek, leren in leerteams en online leren. Speciaal voor blended learning ontwikkelde de HU een eigen digitale leeromgeving, HUBl, geheten. Inmiddels staan er meer dan 1000 online cursussen in HUBl, van de 9000 die de HU er in totaal geeft. Om 6 faculteiten, 22 instituten en 100 opleidingen op één lijn te krijgen, organiseert de hogeronderwijsinstelling iedere maand dialoogsessies waarin good practices worden gedeeld. Een supportteam van docenten met ervaring met blended leren staat klaar om te helpen. In 2020 moet iedere opleiding zich verhouden tot de ontwerpdimensies die de HU heeft opgesteld.

Vertaling naar processen en informatie

Procesmatige ommezwaai

Een onderwijsvisie opstellen is één ding, maar er praktisch handen en voeten aan geven, is weer iets heel anders, ervaart Daniel van Winsum, enterprise architect bij HU Diensten. Zijn rol is het vertalen van de ontwerpdimensies naar haalbaarheid op het gebied van processen, informatiestromen en benodigde applicaties. “De kern van de onderwijsvisie is gepersonaliseerd leren, zo veel mogelijk op het individu gericht,” zegt hij, en somt op: “De student kiest: wat wil ik studeren, waar wil ik mezelf in specialiseren, waar ga ik dat doen, wanneer wil ik studeren, welk tempo houd ik aan, en welke werkvormen passen bij mijn manier van leren?” Om dat proces te faciliteren, moet niet zozeer de ICT op de schop, als wel de processen en informatie. Zo moeten

docenten momenteel nog anderhalf jaar van te voren per lesweek aangeven hoe hun onderwijs er in het volgende schooljaar uit zal zien. “Dat is een enorme belemmering voor docenten om na te denken over vernieuwing,” zegt Van Winsum. “We vragen te veel informatie op het verkeerde moment. Daarom zullen we bij het herontwerp van de processen een nieuw architectuurprincipe hanteren: just in time, just enough information.”

Harmonisatie

Om gepersonaliseerd leren te kunnen ondersteunen, is er binnen de hogeschool meer uniformiteit nodig. Van Winsum: “Een student heeft inzicht nodig in zijn studievoortgang. We kunnen een prachtige portal maken, die de student precies laat zien hoe zijn examenprogramma eruit ziet en hoe ver hij is, maar daarvoor moet een examenprogramma wel eenduidig zijn vastgelegd. Tot een jaar geleden werd de onderwijsadministratie georganiseerd per faculteit, soms per instituut. Daardoor zijn verschillende manieren van registreren ontstaan. Er is eerst een stukje harmonisatie nodig. Ontwerpkeuzes van een opleiding of examenprogramma mogen dan vrij zijn, maar we leggen ze voortaan wel op dezelfde manier vast.”

< [bekijk de video](#)

Daniel van Winsum, enterprise architect bij de Hogeschool Utrecht, over de vertaling van de HU onderwijsvisie naar de IT architectuur. (2 min)

Vormgeving onderwijs

Case 1: Bachelor Built Environment

Hoe geef je het curriculum van een opleiding op zo'n manier vorm dat het aansluit bij de snel veranderende beroepspraktijk? En hoe geef je de student daarbinnen de regie over het eigen leerproces? Voor deze vragen zag Ilse Schröder zich een paar jaar geleden gesteld. Schröder is projectleider van het herontwerp van het curriculum van de bacheloropleiding Built Environment. “Nergens gaat de verandering zo snel als in de techniek,” zegt Schröder. “Wij zijn daarom begonnen bij het einde: tot wát willen we opleiden?”

Superieure ingenieur

Een uitgebreide omschrijving van de ingenieur stedelijke omgeving waartoe de bachelor opleidt, bracht het projectteam tot de volgende vraag: hoe kómt deze superieure ingenieur aan zijn kwaliteiten? Dat leidde tot een lijst conceptuele en impactcompetenties die de student in het onderwijs moet verwerven tijdens het werken aan beroepsproducten.

Onder begeleiding van docenten coachen de studenten elkaar bij het verwerven van deze competenties. Deze leerteams hebben zowel contact via HUBl als face-to-face. Er wordt goed nagedacht welke werkvorm de studenten op welk moment krijgen aangereikt. Blended onderwijs betekent in deze opleiding ‘groot wat groot kan, klein wat klein moet’. Een andere manier waarop gepersonaliseerd leren vorm krijgt, is door kennis ‘just in time’ aan te bieden. “Als je het nodig hebt, ben je het meest

gemotiveerd om het te leren,” licht Schroder toe. Door de invoering van blended learning krijgen docenten nieuwe, verschillende rollen: dan eens geven ze massale hoorcolleges, dan eens coachen ze op het proces, of houden ze zich inhoudelijk met kleine groepen bezig. Voor docenten heeft dit als voordeel dat ze zich mogen specialiseren in de vaardigheid die ze het meeste ligt. Wie niet graag college geeft, kan zich meer op coachen richten en omgekeerd.

Case 2: Master lerarenopleiding Wiskunde eerstegraads

Op de lerarenopleiding Wiskunde werden de hakken in eerste instantie stevig in het zand gezet toen er ‘van bovenaf’ de opdracht kwam om binnen een kort tijdsbestek een blended lerarenopleiding voor eerstegraads docenten Wiskunde in de regio Limburg te ontwikkelen, waar een dergelijke opleiding ontbrak. Inmiddels moet hoofddocent Theo van den Bogaart toegeven dat het vormgeven van de blended cursus niet alleen het denken over didactiek een nieuwe impuls gaf, maar dat ook en vooral de reguliere studenten van de innovaties profiteren. Zij krijgen de keuze tussen een traditionele, klassikale module met een rijke digitale leeromgeving ernaast en een variant waarbij de regie meer bij de student ligt. De student moet zelf bepalen hoe hij het samenwerken organiseert en wanneer hij de hulp van de docent inschakelt. Van den Bogaart: “Dan blijkt dat studenten heel verschillende keuzes maken. Sommigen besteden graag tijd in het klaslokaal. Anderen vinden de variant met meer regie juist fijn. Ik heb in ieder geval geleerd dat je het beste resultaat krijgt als je studenten de keuze laat.”

Eigenaarschap behouden

Het doel van een leeractiviteit blijft altijd goed onderwijs geven, vindt Van den Bogaart. “Blended learning is het maken van een goed onderbouwde keuze welke leeractiviteiten je met behulp van ICT aanbiedt en welke niet.”

Hij is trots op de innovatiedrang binnen de HU. “Aan de ene kant krijgen we heel veel vrijheid, terwijl het einddoel helder is gecommuniceerd. De tijdsdruk was vervelend, maar dwong ons wel om te innoveren, omdat we vanuit onze beroepstrots natuurlijk het beste onderwijs voor de nieuwe studenten wilde ontwerpen.”

Een belangrijke lesson learned is dat docenten eigenaarschap over de lesstof willen blijven behouden. ICT-ondersteuningsteams die het digitale aspect uit handen van docenten nemen, bleken contraproductief, omdat de docenten liever zelf de stof online plaatsen. Tevreden zijn de docenten over de samenwerking met het filmteam, dat niet alleen ondersteuning biedt bij het filmen, maar ook meedenkt over de didactiek van de video's.

< [bekijk de video](#)

Theo van den Bogaart, docent aan de Hogeschool Utrecht, over visie op didactiek en het gebruik van de digitale leeromgeving. (3 min)

Case 3: Lerarenopleiding Engels nieuwe stijl

“Blended onderwijs was voor mij de grootste aanzet voor onderwijsvernieuwing,” zegt Stephanie Edwards, docente aan de lerarenopleiding Engels. “Niet langer kon ik me bedienen van oud gereedschap. Ik moest continu bedenken wat online kon en wat niet.” Edwards is trots op wat ze gaandeweg leerde. “In een les praat je met de klas. Ik moest andere manieren bedenken om inhoud over te dragen op studenten. Ik heb geleerd om films en animaties te maken en om goed materiaal op het internet te vinden. Dat ik Engels geef, maakt het wel een stuk makkelijker.”

Als er eenmaal een mooie HUBL-website staat, kun je als docent niet achteroverleunen. Edwards blijft haar onderwijs verbeteren. “In het begin was ik veel te enthousiast met het maken van opdrachten voor mijn studenten en overlaadde ik ze ermee,” zegt ze. “Nu ben ik aan het vereenvoudigen. En ik denk aan de volgende stappen: hoe kunnen we gamification introduceren en mobile learning? Kunnen we hele korte opdrachten voor ze maken, die ze bij wijze van spreken in de trein naar huis kunnen maken?”

Denken in doelen

Ook voor de studenten veranderde meer dan alleen de werkvormen. Ook de klassikale lessen gingen op de schop. Edwards: “Door blended onderwijs denk je in doelen. Welke activiteiten ga ik ontplooiën om de doelen te bereiken? Reguliere studenten ervoeren een nieuwe structuur in de les. Elke les is een afgerond geheel.”

In haar ervaring vinden de studenten het prettig om de les thuis voor te bereiden. Dezelfde stof wordt binnen HUBL op verschillende manieren gepresenteerd. Edwards: “Ze zien een film en lezen een tekst die net een beetje anders is en dan moeten ze gaan vergelijken welke onderwijsvorm geschikt is voor het doel van hun les. Zo zijn er ook meerdere manieren om te laten zien wat ze geleerd hebben, in plaats van dat ze altijd maar een samenvatting moeten maken. Een ander voordeel van HUBL is dat ze alle lesstof geordend kunnen terugvinden voor een toets.”

< [bekijk de video](#)

Stephanie Edwards, docente aan de Hogeschool Utrecht, over het toepassen van blended onderwijs in de praktijk (2 min).

De toekomst: Beroepsbeoefenaars faciliteren

Een belangrijk ankerpunt voor de toekomst van de HU is dat het onderwijs beter moet aansluiten bij beroepsbeoefenaars die zich willen professionaliseren. “Het verschilt van student tot student welke noden hij heeft en wat hij wil leren,” zegt Van den Bogaart. “In het vergezicht dat ik voor me heb, sluiten we daar optimaal op aan.” Ook zijn collega’s van de Faculteit Educatie ontwerpen het onderwijs steeds meer met de professional in het achterhoofd. Stephanie Edwards zegt: “Wij hebben een grote groep deeltijders die niet altijd kan komen en die snel door het onderwijs heen wil. De bedoeling van blended onderwijs is om het onderwijs flexibeler voor hen te maken. Doordat de inhoud en opdrachten online staan, hoeven ze niet te wachten op bijvoorbeeld periode vier om een vak te volgen. Dat aspect moeten we verder uitbouwen.”

Rob Hoevenaars, lerarenopleider bij team Techniek van de Faculteit Educatie, gaat nog een stap verder. “We denken nog erg vanuit het lesaanbod. In mijn toekomstvisie bekijken de opleiding en de student samen welke kwalificaties de student heeft en wat hij nog wil verbeteren. Op grond daarvan onderzoeken we met de student hoe de HU dat proces kan faciliteren. Klinkt logisch, maar zo ver zijn we nog lang niet.”

< bekijk de video

Rob Hoevenaars, lerarenopleider bij team Techniek van de Faculteit Educatie, over de rol van docenten bij onderwijsinnovatie. (2 min).

Meer informatie

- Onderwijsinnovatieprogramma Hogeschool Utrecht: hu.nl/onderwijsinnovatie
- Onderwijsinnovatieprogramma Hogeschool Utrecht: huontwikkelt.nl
- Terugblik roadshow onderwijsinnovatie Hogeschool Utrecht: <https://www.surf.nl/agenda/2016/05/roadshow-onderwijsinnovatie-en-ict-bezoek-hogeschool-utrecht/index.html>

Onderwijs op maat in de praktijk

Veel onderwijsinstellingen experimenteren met onderwijs op maat: zij willen studenten flexibel en persoonlijk onderwijs aanbieden, zowel inhoudelijk (wat leer je) als procesmatig (hoe leer je). Hoe kan ICT worden ingezet voor tijd- en plaatsonafhankelijk leren, verschillende onderwijsvormen, differentiatie naar tempo en niveau, en meer keuze-ruimte per student? SURFnet beschrijft een reeks voorbeelden van onderwijs op maat in de praktijk. www.surf.nl/onderwijs-op-maat-in-de-praktijk

COLOFON

Redactie

Marjolein van Trigt

Beeld

[pixabay](#)

Vormgeving

Vrije Stijl, Utrecht

juni 2016

SURFnet

Moreelsepark 48
3511 EP Utrecht

Postbus 19035
3501 DA Utrecht

088 - 787 30 00
www.surf.nl/surfnet

2016

beschikbaar onder de licentie
Creative Commons Naamsvermelding 4.0 Nederland.
<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.nl>

SURF **NET**